

La santificació del treball professional*

Juan Velarde Fuertes

Conseller del Tribunal de Comptes
Premi Príncep d'Astúries de Ciències Socials el 1992
Catedràtic d'Economia aplicada de la Universitat Complutense de Madrid
De la Reial Acadèmia de Ciències Morals i Polítiques

L'aportació més notable de Josepmaria Escrivà de Balaguer en relació amb l'economia és, segons el meu parer, la de la santificació del treball professional. El 21 de novembre de 1965, ell mateix va remarcar davant el Sant Pare Pau VI: *L'Opus Dei, tant en la formació dels seus fidels com en la pràctica dels seus apòstols, té com a fonament la santificació del treball professional de cadascú*⁰¹, i insistiria després: *L'eix de l'espiritualitat específica de l'Opus Dei és la santificació del treball ordinari*⁰². I prenent-ho de A. Vázquez de Prada⁰³, José Luis Illanes anotà: *Josepmaria Escrivà de Balaguer ho ha dit amb tota claredat: de la llum o inspiració rebuda el 2 d'octubre de 1928, en virtut de la qual veié que havia de dedicar tota la seva vida a promoure, entre persones de totes les condicions socials, cercar la santedat enmig del món, en l'exercici de la pròpia feina o ocupació humana. Des d'aquell instant, la proclamació del sentit cristià del treball fou constant en els seus llaurs*⁰⁴. Als Apunts íntims⁰⁵, al número 35, escriu: *la nostra tasca és allò ordinari, amb naturalitat. Mitjà: el treball professional. Tots sants!* Sobre aquesta qüestió existeixen investigacions importants: la de Rafael Alvira⁰⁶, el llibre de José Luis Illanes⁰⁷, i nombrosos estudis més.

L'exègesi d'aquesta actitud de l'Opus Dei és realment senzilla. En les dues col·leccions d'homilies de Josepmaria Escrivà de Balaguer, *És Crist que passa*⁰⁸ i *Amics de Déu*⁰⁹, tot això queda molt clar.

N'hi haurà prou amb dues cites. A l'homília pronunciada el 19 de març de 1963, festa de sant Josep, mostrà en primer lloc la tradició de l'Opus Dei en aquest sentit¹⁰: *Descriuint l'esperit*

de la institució a la qual he dedicat la vida, l'Opus Dei, he dit que es recolza, com si fos el seu eix, en el treball ordinari, en el "treball professional" (subratllat d'Escrivà de Balaguer) exercit enmig del món. En segon lloc destacarà que no és fora dels plans divins el conjunt molt variat de relacions derivades de l'àmbit laboral, acceptant que el treball acompanya inevitablement la vida de l'home damunt la terra. Amb ell apareixen l'esforç, la fatiga, el cansament: manifestacions del dolor i de la lluita que formen part de la nostra existència humana actual, i que són signes de la realitat del pecat i de la necessitat de la redempció. Però -afegeix tot seguit- el treball en si mateix no és cap pena, ni cap maledicció o càstig: els qui així parlen no han llegit bé l'Escriptura Santa.

Per això envia un missatge de fortalesa per als qui creuen que només val la pena considerar el treball manual: *és bora que els cristians diguem ben alt que el treball és un do de Déu, i que no té cap sentit dividir els homes en diverses categories segons el tipus de feina, considerant unes tasques més nobles que altres. D'aquí ve la transcendència que es pot donar a tot això: L'home no ha de limitar-se a fer coses, a construir objectes. El treball neix de l'amor, manifesta l'amor; s'ordena devers l'amor. Reconeixem Déu no solament en l'espectacle de la natura, sinó també en l'experiència de la nostra pròpia labor, del nostre esforç. Així el treball esdevé oració, acció de gràcies. Finalment, el treball professional també és apòstolat, perquè amb el vostre treball, amb les iniciatives que hom promogui*

* Fragment d'un treball d'investigació de pròxima publicació, elaborat per l'autor amb motiu del Centenari.

*partint d'aquesta tasca, en les vostres converses, en el vostre tracte, podeu concretar, i en tenir el deure, aquest precepte apostòlic, el de sant Pau als cristians d'Efes quan escriu que el qui robava, que ja no robí, sinó que més aviat treballi amb les pròpies mans, fent feines útils, perquè pugui ajudar el qui passa necessitat*¹¹.

El 6 de febrer de 1960 Escrivà de Balaguer pronuncia l'homilia Treball de Déu¹². *Ens hem de convèncer, doncs, que el treball és una estupenda realitat, que ens és imposat com una llei inexorable a la qual tots, d'una manera o d'una altra estem sotmesos, encara que n'hi hagi alguns que pretenguin d'eximir-se'n, insistint en que aquesta obligació -la de qualsevol treballador- no ha sorgit pas com una seqüela del pecat original, ni tampoc no es redueix a una troballa dels temps moderns. Es tracta d'un mitjà necessari que Déu ens confia aquí a la terra, dilatant-nos els dies i fent-nos participants del seu poder creador.*

No s'ha d'imaginar el treball només com a font de diners, per mantenir la família, per aconseguir una certa posició social, per desenvolupar llurs capacitats, per satisfer les seves passions desordenades, o fins i tot per contribuir al progrés social. Hi ha més motors del treball. Ramon i Cajal considerava que un, de molt poderós, era el de contribuir a la glòria nacional, i Paul A. Samuelso opina que el major esperó per al científic es troba en l'avidesa de la glòria derivada de l'admiració dels

seus col·legues. Escrivà de Balaguer li dóna una altra transcendència: *Us asseguro que si ens entossudim cada dia a considerar (...) les nostres obligacions personals com un requeriment diví, aprendrem d'enllestir la feina amb la major perfecció humana i sobrenatural de què siguem capaços. Potser en alguna ocasió ens rebel·larem (...) però sabrem reaccionar, penedit, i ens dedicarem amb un esforç més gran al compliment del deure.*

D'aquí que, *prosegueix, si algú de vosaltres no estimés la feina, la que li correspon!, si no se sentís autènticament compromès en una de les nobles ocupacions terrenals per santificar-la, si li manqués una vocació professional, no arribaria mai a calar en l'entranya sobrenatural de la doctrina que exposa aquest sacerdot, -es refereix a si mateix- justament perquè li faltaria una condició indispensable: la de ser un treballador.* I en aquest moment de l'homilia és on s'uneix tot això amb una data, 1928, quan veié *què volia el Senyor d'ell*, i reitera tot seguit: *El Senyor us vol sants al lloc on us trobeu, en l'ofici que hàgiu triat pels motius que sigui: a mi, tots em semblen bons i nobles -mentre no s'oposin a la llei divina-, capaços d'ésser elevats al pla sobrenatural, és a dir, empeltats en aquest corrent d'amor que defineix la vida d'un fill de Déu.*

El missatge ascètic que, naturalment, té pregones conseqüències en la vida econòmica, s'accentua amb aquestes consideracions:

que ens hem de captenir sempre com a enviats de Déu, hem de tenir molt present que no el servim amb lleialtat quan abandonem la feina: quan no compartim amb els altres el deler i l'abnegació en el compliment dels compromisos professionals, tan podem ésser assenyalats com a dropos, informals, frívols, sordenats, mandrosos, inútils... Perquè qui negligeix aquestes obligacions, en aparença menys importants, difícilment arribarà en les altres de vida interior, que certament costen més. Ho assegura amb un text de l'autor anònim de l'Epístola I Diognetum¹³: I no els és lícit, als cristians, d'abandonar la seva missió en el món, talment com a l'ànima no li és permès de separar-se voluntàriament del cos, i continua, tot seguit, així: Equivocaríem, doncs, el camí, si ens desentenguéssim dels anys temporals: aquí també us hi espera el Senyor.

Conclou que existeix tota una trama de virtuts que es posa en joc, en exercir el nostre ofici, amb el propòsit de santificar-lo: la fortalesa, per a perseverar en la nostra labor, a pesar de les situacions difícils i sense deixar-se vèncer mai per l'atabament; la templança, perquè sigui gastada sense reserves i per tal de superar la comoditat i l'egoisme; la justícia, per al compliment dels nostres deures envers Déu, envers la societat, la família, els col·legues; la prudència per saber en cada cas què convé fer, i llançar-nos a l'obra sense dilacions... I tot, hi assisteix, per Amor, amb el sentit viu i immediat de la responsabilitat del fruit del nostre treball i del seu abast apostòlic.

Aquest esperit no és precisament inútil per al progrés econòmic. És tan tens i tan dur, resulta tan vinculat com el que s'exigeix per a un fort desenvolupament econòmic, que precisa afegir-li alguna cosa perquè sigui tolerable.

Per aclarir-ho, és adient de recordar, de la mà de Xènius -Eugeni d'Ors-, la conducta d'aquell savi sota la finestra del qual hi passava un batalló amb un soroll gran de tambors, mentre provocava que els menuts ballessin: *El savi volgué resistir un instant, continuant la lectura. Però els ulls se n'anaren, com els dels nens, rera de tant esclat i alegria... Sentir el cor content i els ulls encantats perquè passa la tropa, és una criaturada. Però afectar que s'és superior a aquesta criaturada, és una altra criaturada encara pitjor*¹⁴. Però no hi ha contradicció. Podem seguir la conducta del savi que es torna nen de la mà d'Escrivà de Balaguer perquè, en analitzar el misteri de Maria ens recorda que *per apropar-nos a Déu, cal fer-se petits, perquè el Senyor exclamà dirigint-se als seus deixebles: "Us asseguro que, si no canvieu i no us feu com els infants, no entrareu pas al Regne del cel"*¹⁵.

Naturalment que això també té les seves conseqüències econòmiques, però ja no correspon a aquest assaig prosseguir per aquests terrenys escatològics.